

FAMILIULU FAMILIULU

DIARIŪ BELETRISTICŪ ȘI ENCICLOPEDICŪ-LITERARIU CU ILLUSTRĂȚIUNI.

Din scrierile inedite alui SIMEONŪ BĂRNUȚIŪ

I.
BCU Cluj / Central University Library Cluj
Cu privire la limba română.

(Urmare.)

Intr'acea sē unescū toți literații români, ca limba sē se cultive; dar' cine sē-o cultive? cum și prin ce sē se cultive? și unde? întru aceste nu sē unescū.

Înainte de 'a răspunde la aceste întrebări mai însemnămū, că limba noastră sē cuvine sē aibă însușiri, în câtū ea sē răspundă atâtū conceptului și destinațiunei sale ca limbă în generalū; câtū și conceptului și destinațiunei sale de limbă românăscă.

Conceptului și destinațiunei sale de limbă va răspunde așa, dacă va fi atâtū de copiosă, formabilă și eufonică, încâtū sē mulțumescă tôte indigențele spiritului celū puçinū pre câtū le mulțumescū limbile cele ce sē numescū culte, iar' conceptului și destinațiunei sale ce are ca limbă românăscă, mi sē pare că numai așa va răspunde, dacă sē va cultiva în armoniă perfectă cu originea, cu forma, cu sintaptica și cu eufonia sa cea italiană.

La întrebarea: unde are sē se cultive limba? răspundū, că ea are sē se cultive în viața poporului. Cândū dicū »în viața poporului« înțelegū tōtă viața unui poporū, adecă viața agricolă, industrială, comercială, legislativă, administrativă, judiciară, militară, literară, familiară, besericăscă, și cu acēsta

am răspunsū și la întrebarea, că cine are sē cultive limba? Fără îndoială, dētoria acēsta priveșce în generalū pre totū poporulū, nunumai pre unele clase particulare, fiindū-că limba e unu organū comune a tōtă națiunea, și de acea tōtă națiunea are dētoria a conlucra la conservarea și cultura ei după legea organismului: toți pentru, unulū și unulū pentru toți.

Însē cum pōte sē conlucra totū poporulū la cultura limbei naționale? Nu așa, ca plugariulū sē-și boteze după capriçiu uneltele și produsele, olariulū vasele, neguțatoriulū mărfile, judele procesele, oșteanulū armele, literatulū ideile ș. a. dacă va fabrica fie-care cuvinte după capriçiu sau dacă va lua unulū dela Ruși, altulū dela Turci, alū treilea dela Nemți, alū patrule dela Unguri sau Tătari, atunci limba noastră la urmă va veni unū gallimatias, de care Dōmne fereșce, o limbă, care după șa lui Carra nu va avea nici o energiă, nici unū gustū, nici o potere pentru idei abstracte; — iară dacă o vorū fabrica numai literații fără de conlucrarea poporului, fiă acea câtū de cultă, ea va rămāna pururea o limbă aristocratică, însē națională în adevērū va fi numai cândū sē va face populariă.

Așa limba noastră cea modelată pre temeiri naționale și după forme naționali numai atunci va fi în adevērū naționale, cândū sē va face populariă,

iar' ca să se facă populară mai înainte trebuie să se facă știința populară, fiindcă a fabrica cuvinte, precum sa disu încă nu însemnează a forma limba națională.

Aci dar' să cere, ca Români să se facă cea ce n'au mai făcută alții cândă au începută a-și cultiva limba: să introducă știința vieții în toate clasele naționale, ca acea să nu fie numai privilegiul unoră clase, ci să se împartă ca ună bună comună la toate clasele după indigențele și chiamarea fiecăreia; atunci cultivându-se știința să va cultiva totodată și limba, și dimpreună cu știința ea să va face populară și națională în adevăr.

Am disu că Români au să facă în acestă respectă cea ce n'au mai făcută alte poporă cândă au începută a-și cultiva limba; Romani cei vechi n'aveau școle populare și de acea limba latină nice odată n'au fostă limba poporului; Italiani încă n'au nici acum școle populare pretotindena și de acea limba vulgară nu e nici astăzi limba poporului; Nemților, pre lângă totă cultura loră cea mare încă nu le-a succesă a-și popularisa limba deplină și poporul nu o înțelege pre multe locuri.

Toți aceștia dar' și-au cultivată limbele fără de conlucrarea poporului, și au rătăcită dela adevăr; ei au comisă o eroră radicală, de carea Români au să se ferescă, introducându știința, precum sa disu, în toate clasele poporului, ridicându școle în toate comunitățile, apoi reale, secundarie, militare, politehnice, universitare ș. a.; atunci patria română va fi totă o școlă mare, carea ca o mamă dulce va educa cu aceeași solitudine amorosă pre toți fii româniloră după însufierea spiritului națiunei românești, de care va fi pătrunsă și condusă, atunci Români nu voră învăța limba comercială dela Jidani, cea industrială dela Nemți, cea agricolă dela Bulgari, cea juridică dela Ruși ș. a. ci o voră învăța toți în școlă națională, în care voră învăța toți Români și știința și limba; beserica, școlile, tribunalele, teatrul, asociațiunile ș. a. voră contribui toate pre întrecute la cultura limbei noastre în armoniă cu spiritulă ei, și publiculă românescă va avea mai mare plăcere spre limba sa națională curățită de totă vocabulariulă, gramatică și eufonia străină, decâtă la acea amestecătură fără de gust, care după judecata lui Carra nu pôte plăcea nici macară unui străină luminat; așa e Domniloră, că gustulă depinde dela grația publicului, dară Vă întrebă, au doră gustulă e ună ce cu totulă desregulat, și dacă nu e, au doră n'avemă totă dreptatea de a spera, cumcă publiculă românescă să va închina mai bucurosă geniului, carele ne apără națiunea de 1700 de ani, decâtă acelui spirită neamică, carele a combătută-o în totă decursulă acestui timp? — atunci dară nu vomă avea două limbi, fiindcă învățați nu-și voră poté face proprietate exclusive din limba, cea ce să cuvine să fie totă-de-una cumune ca aerulă, cum 'și facă până cândă știința vieții e monopolă și libertatea privilegiu.

Epoca presentă e cea mai oportună pentru Români spre a popularisa știința și limba; Români

până acum suntă numai începători în amândouă, limba învățaților nostri încă nu și-au căștigată privilegiulă clasicității, ea nu sau depărtată prea tare de limba poporului; macară de nu sar' depărta nici-odată! Noi încă n'avemă două limbi, mai târziu înse după-ce limba să va modifica prin știință și arte, după-ce 'și va căștiga o clasicitate aristocratică cu privilegiu și poporulă va rămânea înderăptă de cei învățați va fi mai greu a o popularisa.

A popularisa știința și limba însă nu e lucru ușor; aci să ceră o multime de mijloce, pre cari nu le pôte crea decâtă numai o voință națională tare și generosă. Între acele mijloce la loculă întâi stă libertatea națională esternă și internă ca nici națiunile străine să nu ne mai puie pedece liberei dezvoltări, nici clasele naționale înse-și: desființarea a totă genulă de șerbite, pre unde mai există, aplicarea avuțiilor naționale spre a întemeia institute naționale în toate părțile și spre a răspândi lumină prin științe și arti, iar' nu spre a întemeia cuibură de neștiință și de paralizare națională; iacă totulă, însă chiar' aci să cere acea voință națională tare și generală, carea pôte să facă minuni cândă să pătrunde de ună spirită cerescă.

De aci vedemă Domniloră, că libertatea națională e o neapărată condițiune și a culturei limbei naționale, încată fără de libertate nu pôte respira nici ună organă ală vieții naționale; libertatea e în corpulă națiunei cea ce e sufletulă în corpulă omului; prin ea să pună în lucrare organele naționale, ea le dă viața, prin trênsa înfloresc; nice ună naționalistă nu pôte să voiască așadară binele națiunei sale și să nu-i voiască totă libertatea, câtă i să cade după mintea cea sănătosoasă; asta este ultima diferență a naționalistului de străină, precum e raționalitatea ultima diferență a omului de fieră; de acea să nu ne înșelămă pre noi înșine, cum că am voi cultura națională dacă nu voimă și libertatea națională.

Cândă va lua apoi parte și poporulă atătă din drepturile ce să cuvini unui om și cive română, câtă și din știință, atunci vomă avea totă dreptatea de a pretinde dela scriitorii nostri, ca să scrie așa încată să-i înțelegă și poporulă, căci acesta atunci va fi luminată cu cunoștințele necesare în toate ramurile cele ce să țenu de dinsulă, și scriitorii voră avea cu cine să se înțelegă și pentru cine să scrie; acum au pușini cu cari să se înțelegă și încă mai pușini pentru cari să scrie. Cum va înțelege poporulă nostru agricultoră p. e. învățăturile, ce i-ar' face cineva după principiile agriculturii moderne, cândă elă ști să se cultive pământulă totă numai cum 'lă cultivau strămoșii pre timpulă regelui Saturnă? cum va înțelege consiliile politicului, cândă elă e legată încă de pământă și condamnată ca să trăiască în neștiință perpetuă? Împartă-se și lui libertatea dimpreună cu luminele științei agricole, ceră-se fiecărui cive română macară cunoștința catechismului politică, atunci vomă vedea! până atunci

înse ar' fi prea absurdă a pretinde ca să scrie cineva așa încât să se înțeleagă totu și celu ce nu înveta nemica și apoi de altă parte a țenei știința numai pentru sine, cum țeneau patricii români apțiunile legii numai pentru sine până ce nu le-a publicat Flavianu.

Acastă ideeă despre lățirea științei la tôte clasele naționali e în armoniă deplină cu aședământul școlarū la români¹⁾ acum în vigore; acestu aședământu declară învățatura de bunu comunu a tôte națiunea, face leguire pentru cultura limbei naționali, și așa după atâți seculi de opresiune proclamă iară principiulū romanității chiar' în acesta parte a organismului naționale, care a fostu espusă pôte mai multu decâtu tôte la atacurile principiului eterogenū.

Ar' fi de doritū ca acestu principiu să-lu înțelegă bine și să se pătrundă de importanța lui nunumai Moldova ci România tôte, ar' fi de doritū, ca Românii și înseși guvernele lorū politice și ecclesiastice pururea în armoniă cu acestu principiu naționale să urmeze a collucra cu însufletire pentru triumfarea principiului romanității chiar' și în respectulū limbei.

Mari și sante dētorii are cătră limba naționale și beserica românescă, înțelegū pre tôte adunarea dreptcredincioșilorū Români din Dacia; — și cum nu? au dōră între spiritulū celū nemoriatorū alū națiunei românesce și între limba, organulū acestui spiritū, nu e nici o legătură, au dōră beserica n'are nici o dētorieă cătră spiritulū națiunei? Seculii trecutū au acoperitu-o cu neguri grose de nu-și vedea aceste dētorii, înse cându va triumfa principiulū romanității, pentru carele bate inima fie-cărui Românu adevēratū, negurile se vorū rēsipi și atunci va vedea și beserica luminatū, că în privința limbei singurū principiulū romanității a fostu și este spiritulū ei celū mântuitorū, spiritulū adevērulū, spiritulū luminatorū, spiritulū progresulū, spiritū de unitate și de frățiă, va vedea din contră, cumcā principiulū eterogenității pentru Români a fostu și va fi totū-dē-una spiritulū întunereculū, spiritulū minciunilorū, spiritū de discordiă, spiritū rēu și necuratū.

Încă odată, limba națională știința națională și libertatea națională suntū unite dela natură și înflorescū numai prin popularitate; așa-dară e prejudiciu a crede, că sar' pôte forma limba națională în adevēru numai prin colegiele învățăților fără de conlucrarea națiunei întregi; de aci ar' urma că în acestū modū sar' introduce în națiune o limbă aristocratică, pre care numai cei învățați o ar' înțelegē; de aci ar' urma apoi și alte rele mai departe, că atunci societățile economice, congresele științifice, adunăturile politice, parlamentare, teatrele ș. a. ar' fi numai pentru acei pușini favoriți de fortună, căroră le-ar' da mâna să învete acesta limbă diplomatică, dincontra majoritatea națională ar' fi scōsă dela esercitarea drepturilorū sale pentru neștiința limbei.

1) Înțelegē pre Românii din Moldova și România.

Conchidemū așadară, cumcā e neapăratū a ridica școle pentru tôte științele și arțile, de cari are opū națiunea, penruca să se pōtă lumina tôte clasele naționale în armoniă cu indigențele și cu chiāmarea lorū și cu scopurile națiunei.

Acum să punemū, cumcā tōtă națiunea română au adoptatū principiulū romanității în grația unităței intelectuale apoi și penrucă ar' fi prea mare absurditate a nu-și adopta principiulū propriu, și cumcā pre cela alū eterogenității l'au esilatū cu totulū și pentru totū-dē-una din teritoriulū Daco-Românic; să punemū că acum străinii ne dau pace a ne cultiva cum ne place și cum șcimū noi mai bine; să punemū că sau regulatū și răporturile sociale, încātū acum și poporulū încă se pōte ocupa cu obiectulū cultivărei sale; în urmă să punemū, că acum avemū școle pentru tôte clasele națiunei, școle elementare în tôte comunitățile, școle reali, gimnasiali, câte se cerū, politehnice și universități, și cumcā școlele tôte suntū pline de studenți, provēdute cu profesori și cu tôte aparatele necesare, — întrebū, dacă limba noastră e destulū de cultivată spre a propune românesce tôte științele și tôte arțile?

Să înțelegē că nu e. Numai cu cuvintele limbei nōstre nu ne putemū ajunge, chiar' de am cunoșce-o deplinū, chiar' de am avea-o decopiată într'unū vocabulariū tōtă, așa cum au vorbitu-o strămoșii nōstri cându sau aședatū de ăntăiū aci în Dacia și cum se vorbeșce astăđi în tôte părțile ei.

Așa nu rămâne decâtu a lua de subsidiu ore care limba cultă și-a plini neajunsele limbei nōstre cu ajutoriulū aceleia. Acea limbă cultă după a mea părere ar' fi cea italiană; motivele, ce mă îndemnă a-o lua de subsidiu suntū următoarele:

a) Limba nōstră ca dialectū de Italia n'are atata asemēnare cu nici o limbă, cătă are cu cea italiană, și dar' nici nu se pōte cu nici una atātū de bine întrū cultivarea sa precum se pōte ajuta cu cea italiană;

b) Fiindū limba nōstră chiar' acum la unū biu periculosū, e lucru capitale ce direpțiune va lua. Acum dacă nu vomū avea o limbă, cu carea se ne ajutămū toți în neajunsele nōstre, dacă va sanționa de exemplu în partea juridică Ardeleanulū o terminologiă cu Fișpanū, biztos, kisbirēu, kris-comiseriū, melduire, hatalmu, varmegiă, ș. a., Munteanulū cu zapciū, pomoznici, pačiale, feldöchel, junker, unteroficiz ș. a., Moldovanulū cu peripiscă, bipiscă, zapiscă, ropiscă, bidomostiu, finansū, alcătuire ș. a., — dacă ne vomū tulbura limba în acestū modū în tôte științele și răporturile vieții, de aci se va nașce o confusiune limbistică ca cea dela turnulū Vavilonulū, și Românii nu se vorū mai potea înțelegē, nici nu se vorū potea folosi unii cu cărțile altora precum sau folositū până acum.

De acestū mare periclu numai așa putemū să scăpămū dacă vomū adopta toți aceeași terminologiă din limba italiană în cele ce ne lipsescū.

c) Unitatea intelectuală, care cere ca toți să avemū numai o limbă științifică, artistică, comercială etc. încă nu se pōte efetua cu nemica

DRAGOSTEA UNCHIAȘULUI.

— Novelă originală. —

mai ușor decât adoptându limba italiană de subsidiu, cu acestu subsidiu ne vomu regenera limba, ne vomu înțelege între noi, și ne vomu apropia atâtu de Italiani, câtu și de ceialaltu Români, — unu lucru de cea mai mare importanță pentru noi avându noi o origine comună cu aceștu frați mai luminați, mai tari, și mai fericiți decâtu noi.

d) Din punctul de vedere naționalu totu Românul ce aspiră la ore-care gradū mai înaltu de cultură, ar' avea să învețe limba italiană, întocmai precum învăț germănul pre cea cultă a lorū daca voiește a fi cevași mai consideratū; însă a asupri tinerimea din școlele populare cu trei-patrū limbī străine, precum facū pre alocurea, ar' fi unu lucru fără de conștiință, fiindu-că poporul nu e chiamatū a fi poliglotū; însă Românii cei ce dorescū a învăța o limbă cultă afară de cea maternă, învețe pre cea italiană, fiindu acesta și cultă destulū, și mai frumoasă decâtu tôte limbile de pre pământū.

e) Unde nu ne vomu putea ajuta cu limba italiană acolo vomu recurge la cea latină; apoi învățații noștri ca unii ce au să fie nunumai învățători de știință dar' și magistrii de limbă vorū cultiva afară de limba italiană și latină și pre celelalte limbī române iar' filologii și alte limbī.

A fabrica din rădăcini românești tôte cuvintele ce ne lipsescū, cum au făcutu ungurii, și a lepăda tôte cuvintele tehnice adoptate și de celelalte poporā romanice p. e. fizică, filosofă, matematică ș. a., apoi a forma cuvinte după Pralea: *dumidapitate voru, izmilită ș. a.* este unu metodū de a isola pre Români de celelalte poporā romanice și de a-i priva de beneficiile unițatii inteleptuale.

Însă limba italiană n'are de a fi pentru limba noastră nemicū mai multū decâtu subsidiu, de cea să avemū grijă ca să nu ne despopolarisămū limba cum au făcutu toți cei ce au acum câte 2 limbī; una populăriă și alta urbană; pôte să fiă limba noastră cultă și să rămână populăriă dacă să va cultiva precum am arătatū.

Aceste suntū observațiunile ce am avutū să facū întru apărarea principiului romanității.

*Logica limbī noastre face ape'ū la totū susțutul românū, ca să se declare cu totulū în partea principiului romanității dacă voimū a fi Români deplinū, nu p'tree d' Români și a ne reorganisa limba după principiulū ei propriu, pre carele dacă l'am adoptatū odată, apoi încetěză tótă disputa în contra acelorū ce neagă esclusiva legitimitate a principiului romanității căci: *contra principia negatem disputari nequit*, și lupta trece în dispută contra principiului eterogenității, pre care noi avemū sântă obligațiune a-lū combate cu tôte armele spiritului românescū până ce-lū vomū depărta cu totulū din teritoriulū Românilorū. Va trece pôte multū, va trece puçinū până ce să va depărta, dar' de securū că să va depărta *căci dacă limba noastră are vre-unū viitorū, acela e a'ū principiului romanității.**

Jași 1855.

(Va urma.)

S. Bărnăuțiu.

Lelea Cătălină era nevastă, câtu n'avea păreche în șapte sate.

Cândū să punea ea cōlea în pragū, cu mânilē în șoldurī, și apoi începea ea din gurită: să fi avutū patru urechi nu erau destule.

Multe isū pacostele omenilorū; dar' cândū ajungea cineva pe gura lelei Cătălină, aceea era pacoste — pacoste.

În turnulū besericii erau trei clopote, două mari și unulū micū; dar' cândū era lelea Cătălină în apele ei, cele trei clopote nu plătēu o cătaramă.

Gură a fostū gura ei totū-de-a-una, dar' de unū tēmpū încōce era focū și pară.

Cum să nu? — E ușorū a vorbī decă nu canosci galiba omului.

Că avea lelea Cătălină o fată mare, iar' fēta cea mare avea unū drăguțū tinērū și frumosū. Apoi lelea Cătălină avea optū boi, și drăguțulū fetei avea numai optū capre. — Aici era galiba.

Fēta era de măritū, și mamă-sa o-ar' fi măritatū; dar' fēta nu vrea. Nu că dōră n'ar' fi vrutū, dar' că mamă-sa i alesesē unū fețiorū bogatū, iar' fēta alesesē pe unulū ce-i era dragū. — Și dīcea: ce folosū boi și vițēi, decă n'amū voie la ei.

Apoi lelea Cătălină era puravă si iute; și fēta era desmerdată. Ce vrea mama, nu vrea fēta, și mama era cerbicōsă, fēta era dragostōsă.

Nu că dōră lelea Cătălina ar' fi fostū mamă rea; dar' era mândră de averea ei și de fēta ei. Nu că dōră fēta ar' fi fostū neascultārōre; dar' dragostea — ardă-o foculū — dragostea făcea gâlcēvā.

Că-sū frumoși optū boi împănați, dar' nu-sū frumoși și potriviti ca doi ochi frumoși și riditori. Așa credea Nița; dar' mamă-sa uitasē cum a fostū odată. Și nu să puteau înțelege una cu alta. Așa a trecutū dīle și sēptēmāni, dōră și-orū veni în orī, una sēu alta. Dar' nu și-aū venitū. Ciuda mamiī crescea pe tōtă dīua, și dragostea fetei să făcusē o flacără câtū o lume.

Căci, oprindū dragostea, o puni în stratū caldū. Acolo creșce ea bine.

Mama să făcū măriōsă și certărită, fēta a începutū a plānge. Și era gata gâlcēva.

Badea Petre, părintele fetei, să mai încumăta câte-odată să dīcă: tu femeie, tu borēsă — ian' mai dăți de gură; — dar' în dīua aceea nici n'avea norocū.

Dar' după atāta plānsū, i să facū milă bētrēnului de fētă, și își pusē gândulū că odată, cândū va afla pe borēsă Cătălina în voie bună, va face o probă de pace.

Nu mai o fētă avea bētrānulū, și-i era dragă ca sufletulū; și gura Cătălinei și plānsulū fetei nu încetau.

Intru-o deminēță lelea Cătălină era în voie bună câtū nu-și afla loculū.

Pusesè trei cloșce, și totă cloșca i scosesè câte cincispredece pui. Bucuria Cătălinei era nemărginită.

Ce socoți? Unul îl mănca hulpea, pe altul îl duce gaia, — ba mai mănca dihorul din ei; dar' curtea totu plină rămâne de galițe.

Cătălina veni în casă cu pōla plină de ciritic. Sè pusè în genuंची pe fația casei, și tăvăli o undă de pui din pōla.

— No uită-te tu Petre! — Cumetra din vecini are trei pui la trei cloșce. Uită-te, totă cloșca cincispredece pui.

Dar' puii începură a piscu. Unii căduse în pețiore, alții pe spate; dar' toți flămânți, — și începură unu ciotū sè te apere D.-dēu.

Cătălina fugi înderēptū și îndată aduse trei cloșce, și le pusè între pui.

Dar' puii sè mestecaseră, cloșcele clocăiau, sè bătēu, câtū nu-ți aflai mințile de holcă.

Lelea Cătălină stetea cu mânilē în șolduri, și privia cu voie bună.

Badea Petre cugetă: no, Cătălina are voie bună, am sè vorbescū cu ea. Numai haramul de pui decă ar' tăce.

Și era pe-acī sè începă.

Unū motocū stătea după cuptoriū, tupilitū și pādea după pui. Odată sări dreptū în mijlocul casei, și prinsè unū puiū.

Vai de lume!

Cătălina sări după mătură, cloșcele săriră, trei de-odată în capulū motocului; motoculū sări pe o laviță și îmburdă o olă cu lapte. Lelea Cătălină dādū cu mătura după motocū, și 'ntr'asta călcă și ea unū puiū; motoculū dādū sè sară pe hornū, dar' badea Petre îl lovi cu căciula, deci motoculū — una și bună — sări pe ferestă, sparsè ferestă totă hucū, și o luă la sănătōsa.

Pace bună de pace.

Lelea Cătălină cu unū puiū dusū, cu altulū călcatū, — laptele vērșatū pe fația casei, ce sè facă de ciudă? Sè pusè cu gura pe badea Petre: că stai acōle ca unū sacū de paie, că tu nu te mișci, că tu estī așa, — și vorbea câtū sè clătinau vasele în cuiū.

Draci de trebă — cugetă badea Petre. Iși luă pipa, dar' nu apucă a pune focū în ea, și eși afară.

Și după-ce a ieșitū, s'a mai uitatū odată înderēptū, ore nu vine după elū.

* * *

Betrānulū află din dī în dī, că trebă nu merge bine. Copila plāngea câtū sè sfērșia cu lacrāmile; vremea trecea, și ispravă nu mai era.

Nu-i vorbă; și lui i-ar' fi plăcutū sè-și mărite fēta după omū avutū, fețiorū din omeni, cinstitū și de frunte; avea și elū mândrie și deșertățione destulă. Nici nu voia elū sè-i steie într'ajutoriū, ca sè se mărite fēta lui după unū omū sērăcū; dar' voia sè o iee cu buna, cu vorbă blāndă și înțelēptă, că așa sè desmētă copii.

Drăguțulū fetei era copilū sērăcū, ba era chiar' slugă în satū. Și apoi fēta lui, cea frumōsă, cea vēdută, fēta cea cu zestre — sè se marite după unū slugă.

Ei, — potea elū sè fie copilū bunū, fețiorū frumosū și iubitū de toți — dar' slugă și sērăcū!

Era scārbitū badea Petre, fōrte scārbitū. Și-i viniā ore-cum, și cu gele și cu rușine, că fēta lui sè fie nevēsta unui omū, ce a fostū slugă, ba sè mai dīcā omeni cā badea Petre, bogatulū, nu și-a potutū mărita fēta decātū după unū sērāntocū.

Dar' va lua elū frēnele în mână. Femeile-sū femei. Haină lugă minte scurtă.

Fēta era bună, și era ascultātōre. Ei, — va plānge ea, că așa plāngū copii cāndū le iai jucăreia din mână; dar' i va trece, cā-i tēnēră. Omulū tēnērū iute plānge și iute sè mângăie. Decă 'ți-e bine: cu binele te dedai; dar' cu rēulū nu te poți deda. În casa plină și sātulă, te afli bine; dar' în casa tōcā și pustie nu te poți deda.

Și dete D.-dieu o dī, că badea Petre cu Nița erau numai amēndoi. Era Sāmbatā sēra, trāgēu clopotulū de vecernie.

Nița își făcū cruce, apoi ședū cōlea pe vetră.

Betrānulū privia la Nița, iar' ea priviā în focū, așa fără sine, seuitatā.

— Nu fii supērātă draga tatei. D.-dēu sātulū tōte le pōte întōrce spre bine. Omulū nu mai scī unde e binele, și cum sē-lū afe; dar' D.-dēu bunulū, elū scī, și-lū tramite la totū omulū după vrēdnicia lui. Rōgāte lui D.-dēu, fii tu bunuță și ascultātōre, — și nu totū plānge.

Că veđi tu draga tati, lumea asta nu e așa de nēgră și de ponosită, pe cum o veđi tu. Tu o privești cu ochii umeđi și lacrāmăți, și o veđi ca prin ochilari: ori prea albă ori prea cernitā. Și apoi omulū îndrāgitū e ca omulū beatū: ride de ce nu-i de rīsū, și plānge la ce nu-i de plānsū. Dar' va veni vremea cāndū vei afla tu cā tinerii rētăcescū.

Nița își pusè cornulū zadiei la ochi, și începū a plānge. Așa de cu dragū ar' fi dīsū și ea ceva, dar' nu sè încumēta. I era ore-cumū, i era rușine sè vorbescă ea de dragoste cu tatā-sēu ca și cu fetele în ședātōre. — Și tăcea și plāngea.

Betrānulū își rā mai departe.

— Tu ești fētā frumōsă draga tati, — și frumōsă și harnicā. Ție 'ți-e menitū unū omū de frunte sē-ți fie cinstē cu elū; fețiorū din nēmū bunū și de vēlfă. Omū de sfatulū satului, omū de mēsă, — între fruntași și între băștinași satului. Dar' nu unū omū sērăcū, unū slugă, care trăiesce de pe mēsă altuia și din mila bogaților.

Copila așa plāngea și așa suspina câtū te lovia mila de ea.

Plāngea, dar' nu dīcea nemică. Betrānulū credea că ea sè plēcă sub povōra adevērului ce-i spunea elū. — I era milă, dar' afla ciasulū priinciosū, — și continuā:

— Ei, draga tati, — tu nu șcī ce penă frumōsă e cinstea avutului între omeni. Celū avutū

are vorbă și sfat; celu cëracu: se se rađime de uşă și se tacă. — că elu e sëracu. La celu bogatū i stă bine vorba mare; la celu sëracu — se tacă; elu nu scī, căci elu e sëracu. Celu avutū are trecere și vorbă, și cređemētū; celu sëracu n'are nimicū. Celu avutū se îngâmfa, se încocoră, și se bate în peptū; și-i stă bine; celu sëracu se face de risū. Fală golă, traiță uşoră. Celu avutū mīnșce, și omeni-i credū; celu sëracu spune adevērulū, dar' n'are prețū, căci elu e sëracu.

Nița cugeta: că-đi bine-i bine, vorbe bune și frumóse — numai — nu șciu cum — decă — decă — decă n'ar' fi așa precum e. — Bună minte se fie Nașcu, draguțulu ei celu sāracu, se fie elu avutū, se nu fie elu sëracu precum e — Dómne câtū ar' fi de frumóse vorbele și sfaturile tătâne-sēu. Dar' așa — Dđeu scie ce gādea, ce precepea — era biétă, — era apāsātă de povóra adevērului și a împărjurarilor, câtū nu mai putea nici rēsufia.

Bētrānulū nu slābia din vorbă.

— Apoi draga tati, tu ești tēneră, tu nu cunosci sórtea nóstră. Dragostea și sērăcia nu-sū prietene la olaltă. Sērăcia e tovarașă cu gândurile și cu supērea. Din ele se nasce gālcēva, — și gālcēva e certăriță și guralivă; iar' dragostea e đinā desmerdată și mādărită, — Și unde întră gālcēva cu fața ei sburlitā, dragostea iesă din casă și se duce. Și după ce fi-a trecutū pragulū, n'o mai poți întorce. Dar' la casa avută, unde e bine și înbelșugare, dragostea trage cu dragū și rămāne cu dragū.

Copila își plecase capulū, și nu đicea o vorbă.

Bētrānulū a cugetatū: e destulū. Copila își trage de sēmă, — lasă-o ca se-și aline gândurile și lacrēmile. — Și facūdu-și lucru grabnicū ești din casă.

(Va urma.)

V. R. Buticescu.

Cartea cāntecelorū.

De GAJUS VALLERIUS CATULLUS

Traducere de
GEORGE COȘBUCŪ.

(Urmare.)

XIII.

*De ură 'mi-e sufletulū flacără totū
Și ardū de vāpaia iubiriī.
Urēscū și iubescū, și eu nu șciu cum potū,
Și par'-că 'ntr'o mare de lavă inotū
Și suferū doreri ca martiriī!*

XIV.

*Nu șovăi, Catull, se mori!
Ađi s'a trecutū cu tótă gluma.
Pe scaunulū curulicū Struma
Sē ūmflă 'n pene, scosū din ori.*

*La consulatū Vatinius fură
Pe đeiī toți și strēmbū elū jură —
Nu șovăi, Catull, se mori!*

XV.

*Ea Lesbia nóstră, aceea
Pe care nebunū o iubescū,
Mai multū ca pe mine, femeia
Alū cărei nume-lū rostescū
Cu mintea perduță, sihastră —
O, Caelius, Lesbia nóstră
La colțuri de străđi o veđi stāndū,
Cu toți se iubeșce ađi fata,
Nepoții cei nobili din cēta
Lui Romulū o 'nhață riđendū!*

XVI.

*Vorbeșce Lesbia mereu
De mine cleвете, șciu eu!
Mi-a dusū prin tótă Roma vestea,
Mē blastemă! Facă ce vrea!
Dar' și pe mórte jurū, că ea
Mē are dragū cu tóte-acestea.*

*De ce? Ca dēnsa tacū și eu,
Intr'una o vorbescū de rēu
Și-i dueū în tótă lumea vestea,
O dau pe gura tuturorū,
Dar' jurū se morū, chiar' ađi se morū,
De n'o iubescū cu tóte-acestea!*

(Va urma.)

SÓRTEA VĒDUVEI.

(Urmare)

Cei doi sođi plecāră. După o paușă destulū de lungă pentru cocóna Tāpālăgescu, acēsta începū:

— »Tāpālăgescule, am observatū fața ce-ai făcutu cândū i-am đisū cocónei Frosa că nu mai mergi în cărcīma »La Cruce.« Credū că n'ai de ce face o față atātū de desnādājduită cândū trebuie se aduci o mică jertfă de plăcerea sođiei tale. Dar' așa e; nenorocitele de noi! Dela mine se cerū jertfe peste jertfe și pe de-asupra se aducū aceste jertfe cu față veselă, riđendū — firesce noi avemū sórtea de a suferi; voi sunteți! stāpāniī creațiunii.«

— »Dragă,« — respunde Tāpālăgescu — »nu đicū că ar' fi jertfă atātū de mare dacă așii pārsi birtulū »La Cruce,« dar' ce ai în contra acestui localū cinstitū?

— »Cinstitū? mē cređi prea naivă dacā ceri se te ascultū: n'ai auditū ce-a spusū cocóna Frosa? și totū orașulū vorbeșce ast'felii; rușine! — poliția ar' trebui se-lū închidă. Scii, Tāpālăgescule, — adausē ea cu vóce poruncitóre, — »scii că nu se cuvīne se cercetezi ast'felii de cărcīme cândū

ai femeia și copii; cându nu ești însurat e alt'ceva: n'ai să dai nimenui socotelă de cea ce faci, dar' tu ești însurat.

— »Da,« — suspină Tăpălăgescu.

— »Tu ai o femeia cum se cade, care ți-a adus multe jertfe.«

Pasagiulul ultimul l'a auditu Tăpălăgescu foarte adese-ori; a cugetat aduncu asupra lui și a fostu atâtu de neconștient și nemulțumitoriu încatu nici în gându nu voia să recunoscă jertfele ce i le-a adus soția s'a prin ceea că l'a învrednicit luându-lu de bărbat. Cocóna Tăpălăgescu era fata cea mai mare a unui neguțatoriu cădutu pe vremea cându fata acestuia a binevoit a se mărita după șeful de birou Tăpălăgescu. Afară de frumșeță, alt'ceva nu a adus cu sine, precându Tăpălăgescu a moștenit dela părinții lui o avere frumoșică. La cele mai multe odrasle din familia parintescă a cocóni Tăpălăgescu le mergeau rău afacerile: — o nenorocire la care coconu Tăpălăgescu purta vina, deși acesta tocmai nu i-o spunea cocóna Tăpălăgescu. Dar' dlul Tăpălăgescu era și în această privință modelu de soț și suferia cu multă răbdare cându avea stimabila lui soție chefulu de a se crede că e feta unui milionariu, ér' nu a unui neguțatoriu falit, s'au că fratele ei e generalu, celu pușin, ér' nu unu sublocotenent pusu în disponibilitate pentru vremi de războiu. Dacă îndrăznia nenorocitulu Tăpălăgescu să observe din cându în cându: »dar'... »adecă... — i se spunea că e răutăcios, ba, cocóna Tăpălăgescu era sigură că crudelulu ei soț se bucură de nenorocirea familiei ei părintesci. Tăpălăgescu era însă deplin convins că elu e nevinovat; uneori cându își aducea aminte de septemănila dinainte de nuntă îi părea ca si cum numai mila l'a dusu la această hotărîre.

Tăpălăgescu era cel mai activu funcționariu din departamentulu său; elu se bucura de încredere deplină din partea șefului său și ast'felu a avansat curându; din salariulu de funcționariu putea să-și hrănescă familia cinstit. Femeia s'a avea totu ce se cerea potrivit cu starea ei socială; avea chiar' mai mult decatu atata: avea și ore-care prisoșință: o locuință bogată, doi copii frumoși, distracții din-de-ajunsu, încatu pentru persóna sa putea fi de-asemena mulțumit. În scurtu: nu-i lipsia decatu mulțumirea din lăuntru.

Cocóna Tăpălăgescu era însă nemulțumit cu sine, cu lumea, cu bărbatul ei. Acesta nemulțumire a crescut până la gelozie față cu poziția altor femei. Nemulțumirea a făcutu-o să fie dacă nu tocmai urgisită, celu pușin evitată și de cei mai intimi ai ei. Singure prietenele o mai suferiau pentru mеса bogată ce o aflau la casa dênsei.

De nu era salutată decătră unu cunoscutu cu totă voia cocóna Tăpălăgescu era nefericit; în locu de a admite vre-o cauză nevinovată, ea privia acesta dreptu o desconsiderare a persóni s'ale.

Coconu Tăpălăgescu avea să sufere și pentru aceste.

— »S'ntelege« — dicea nenorocita femeia »dacă tu Tăpălăgescule, dacă tu însuți nu-ți stimezi propria soție și abia o privești ca pe a ta, negreșitu nu poți să iai altora în nume de rău că nice ei nu o stiméază.«

Suntemu datori a declara pe conștiință că acesta imputare i se făcea lui Tăpălăgescu pe nedreptulu, de-vreme-ce nu ușor se află unu bărbat mai gingașiu și unu tată mai iubitoriu. Cându numai se putea, Tăpălăgescu gusta distracția împreună cu familia s'a și se bucura din totă inima pentru ori-ce plăcere ce i se făcea cocóni Tăpălăgescu chiar' și cându acesta plăcere i se făcea specialu numai soției lui.

Nice cocóna Tăpălăgescu nu era dela fire rea; prietenele o pismuiau adese pentru fericirea ei și această invidie aducea cu sine ca să nu o lase să fie mulțumit.

— »Da« — diceau ele — acesta nu dovedește în sfârșitu bunătatea bărbatilor; ceva trebuie să ne dea în schimb și nou; ei facu ce voiescu și pușină conștientitate mai au și băbății. Ast'felu ne mai iértă și nou câte o mică distracție pentru ca să trecem cu vederea greșelile lor.

— »Da; da... nenorocitele de noi!« — era aplausulu generalu alu prietenelor.

Plimbări făcea părechea Tăpălăgescu numai în vremea cându cocóna era dispusă; alt'cum s'au nu eșiau la plimbare, s'au cându eșiau, conversația era atâtu de desperată, încatu adese-ori cădea Tăpălăgescu în ispita de a crede că într'adeveru elu ar' fi unu omu nevrednicu de societate, că va fi avendu dreptate nevinovata lui soție.

— »Sciu eu« — dicea cocóna Tăpălăgescu — »că pentru tine e o tortură a eși la plimbare cu nenorocita ta femeia; dar' în sfârșitu suntu dătore familiei și bietiloru copii de a ascunde dinaintea ochiloru lumii nenorocitele nostre relațiuni.«

— »Nu te gena Tăpălăgescule« — adăgea ea — »suspină sub povora de a merge cu mine, cu femeia ta la plimbare; privește-ți ciasorniciulu să veđi dacă a trecut vremea necasului ori caută la femeia ta cu încruntare ca să vadă totu orașulu scandalulu la care suntu espusă; s'au dacă tocmai îți place, nu te gena mergi cu fățarnicia până a mă privi cu unu suris de mulțumire.«

Ca la cele mai multe femei, buna dispoziție a cocóni Tăpălăgescu se schimbă ușor.

La plimbarea de ađi dênsa a fostu mai pașnică decatu altă-dată; i s'au mai întemplat apoi pe cale alte plăceri. Aprópe de locuința cocóni Pipirigú, care era în ferestra deschisă, cocóna Tăpălăgescu cu soțulu ei au mai întâlnit în trecere pe șeful de departamentu alu d.-lui Tăpălăgescu. Șeful nu numai că a salutatu în modu cordialu ci a avut bunătate a se întreténé vre-o două trei minute cu cocóna Tăpălăgescu, ba i-a datu dlui Tăpălăgescu dovadă de multă stimă. Mai multu îndată: căți-va pași au întâlnit pe barónesa B. care a salutatu cu unu suris plinu de grație. Tóte aceste grațiosități le-a primitu cocóna Tăpălăgescu cu satis-

facția unei femei pe care o vede cocóna Pipirigü, — o femeie ambițioasă.

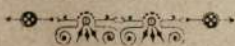
Aceste dovești de înaltă grație au făcutu pe cocóna Tăpălăgescu să uite pentru momentu su-părările pe care i le pricinuește tiranul ei soțü, ba la învrednicitu a-lü și agräl:

— »Îmi cade bine« — dișe cocóna Tăpălă-gescu — »cändü vedü că prin creșcere și dili-gință am potutu ajunge să mă vedü stimată și iu-bită de ómeni.«

Póte că de-astă-dată cocóna Tăpălăgescu n'a fostü sigură dacă dlü Tăpălăgescu crede și elü că dovețile de stimă să reflectéză și asupra soției lui, dar' cocónü Tăpălăgescu era unulü dintre băr-bații care bucurosu își dá și partea sa femeii, o dá chiar' totă mulțumitü că acésta o face fericită.

Astădi însă cocóna Tăpălăgescu era în voia deplină: »Dragă Tăpălăgescule,« — continuă ea — »nu voiescü să-ți tragü la îndoielă sciința, hăr-nicia, meritele ce le ai ca funcționariü, dar' fi si-gurü că ómenii șciu cine a fostü familia mea pă-rintéscă și că întregü orașulü își aduce aminte de păriții mei. Să nu cređi că e indiferentü pentru poziția și vađa unui bărbatü împrejurarea că din ce casă și-a luatü nevéstă. Suntü sigură că ve-đendü-me ómenii, ei presupunü: bărbatulü acesta a trebütü să aibă calități fórté frumóse devreme-ce a isbitütü a-și găsi nevéstă ca acésta; și în-cătü pentru mine, ei nu greșescü de locü. Da, Tăpălăgescule, te-așü fi vedütü bucurosu cu alta, care, nu țene ca mine strénsü la ordine și cuvínță! — ai fi scápätatü în vedă. Caci deși nu mai în-cape nice o indoielă că tu ești unü funcționariü vrednicü, — celü pučínü așa se spune, — îți lip-sește totuși în multe privínță țenuta pe care tre-bue să o aibă unü bărbatü. Așa ceva nu se în-véță din carte, trebuie să moștenesci prin nașcere și ast'feliü dragă Tăpălăgescule, nu poți da îndes-tulü mulțumitá lui D.-deu că ai o nevéstă din o familie atâtü de vrednică ca și a mea.«

(Va urma.)

SCRISORÎ DIN ROMÂNIA.

Domnule Directorü! Cândü m'am hotărítü a Vě scrie despre Instrucțiunea publică a României, avémü gândulü a intra în amenunte privitorü la acéstă instituțiune de căpetenie a unei națiuni. Am renunțatü însă la hotărîrea mea, nu din pricina că așüu obicinui a nu urmări până la sfêrșitü hotărîrile odată luate, ci pentru simplulü cuvêntü, că așüu dori ca scriso-rile mele să dea lămuriri, deși scurte, dar' asupra tuturorü instituțiunilorü publice ale statului românü.

În legătură cu instrucțiunea publică stă ne-greșitü mai de-aprópe »Academia Română.« În-temeiată înainte cu peste 20 ani »Academia Ro-

mână,« care la începutü purta numele de »Socie-tatea Academică Română,« e o înaltă societate științifică-literară neatêrnătore dela statü. Guver-nulü dá acestei societăți o prea neînsemnată sub-vență materială. Averea ei o forméză legatele fă-cute de cătră unü șirü întregü de ómeni luminați trecuți la o altă viéță mai lungü țitóre. Ast'feliü »Academia Română,« mântuită de luptele politice, care în școli și în mijloculü înștițuțiunilorü științi-fice culturale și binefăcătore nu-și au loculü lorü, póte a-și sporí nesupêrată capitalulü ei intelectualü-moralü. Biblioteca »Academiei Române« și colec-țiunea ei de documente vechi sporește cu pași repeđi prin dărnicia secretariului ei generalü, a dlui Dimitrie Sturdza, și prin munca ne-obosită a dlui J. Bianu, bibliotecariulü de acumü alü ei. În secția literară a »Academiei Române« suntü două locuri de membri vacante.

Credü că toți cetitorii revistei acesteia vorü fi sciindü că cestiunea ortografiei nóstre a începutü a se rezolva în direcția dată de cerculü literariü alü »Junimei« și negreșitü neuitatulü și eruditulü filologü dlü Cipariü, căruia nime dintre adversarii săi literari nu i-a tăgăduitü vre-odată înaltele me-rite și valórea neperitórelorü s'ale lucrări, însu-și elü a aprobatü până la unü punctü óre-care di-rectia »Junimei« în frunte cu alesulü ei întemeia-toriü, dlü Titü Maiorescu.

Stabilită odată latinitatea limbei române prin cerculü literariü alü căruia creatoriü a fostü erudi-tulü Canoniciu Cipariü, »Junimea« a procla-matü că nu mai e nevoiă a încātușa limba fru-móasă și bogată a poporului românü. Acésta a primitü astădi o formă nouă.

Dintre produsele literare mai aprețiate suntü în România »Poesiile« dlui Eminescu, ale dlui Vlahuța, scrierile în prosă ale dlui Barbü Ștefănescu dela Vrancea. Acești din urmă doi împreună cu dnii Joanü Bianü, Speranță și Gionü-Jonescu s'au într-unitü în unü cercü literariü sub conducerea eminentului filologü, a dlui Hașdëu, publicândü re-vista literară »Revista nouă,« în care aflămü scrieri de mare interesü de dlü Joanü Ghica și lucrări privitóre la lupta națională de dinstinsulü patriotü și eminentulü numismaticü românü dlü Dimitrie Sturdza, căruia datorimü astădi o prețioasă lucrare: »Acte și Documente privitóre la Istoria Renașcerii României« cuprinđendü 7 vo-lume fie-care de câte preste 1000 pagine.

Dintre bărbații români de preste munți nu întelnimü decâtü câteva nume care mai multü sau mai pučínü și-au cășcigatü unü nume prin curcerile literare și sociale mai înalte dincóce. Și suntü pučini de totü. Suntü nevoitü a mă margini la câteva nume, cumü: dnii Joanü Bianü, Slavici, frații Densușianü. Sântü pučini, dar' bine e că suntü și acestia.

Între ómenii de erudițiune în specialiitatea lorü aflămü printre cei de dincoló pre dnii dri Babeșü și Vasile Bianü.

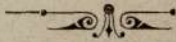
Apoi mai e unü numărü mare de profesori veniți din Transilvania încă pe tēmpulü neutatului

Românul transilvănean A. Treb. Laurianu, care alături cu regretatul Joanu Maiorescu au muncit mult și cu vrednicie atât pe terenul instrucțiunii publice, cât și pe acela al politicii de emancipare a statului român. Profesorii liceului din Giurgiu avându în vedere meritele ce și-a câștigat regretatul Joanu Maiorescu, au cerut cu dreptul cuvânt ca această școală să poarte pe viitoriu numele »Joanu Maiorescu.«

Dintre profesorii mai tineri de origine din Transilvania, aproape toți și-au făcut studiile universitare în România.

Termină această scrisoare cu speranța că nu voru trece mulți ani, până-ce vomu fi în plăcuta poziție de a cunoște câtu mai mulți tineri de peste munți, distingându-se prin lucrări de valoare pe terenul literariu, și creându-și unu nume pe toate terenurile unde voru fi puși să muncască.

Corneliu Popu Păcuraru.

STUDIÎ HIGIENICE.

Despre veghiare și somn. ¹⁾

Somnul este neapăratu trebuințiosu sănătății.

Tote ființele viețuitoare dela vegetale și până la omu, suntu supuse la marea lege a veghiarei și a somnului. Somnul este de mare necesitate a repausa corpulu și a repara pierderile făcute în timpul zilei. — În timpul ce omulu este deșteptu, toate puterile lui suntu supuse la diferite ostenele în timpul zilei. Cine voiesce a alunga somnul, seu alu scurta de totu, acela își scurtează viața. — Cine veghiază multu trebuie să dormă multu, pentru a potu repara pierderea puterilor în mesura care se perde. — Trebuința somnului se sîmte ca și trebuința de alimentațiune (hrană), și cându nu este satisfăcutu este foarte rău; produce cele mai grave bôle și în cele din urmă omulu mure. — Chinesii pedepsesc pe hoții și pe criminali oprindu-i de a dormi până-ce cadu morți. Forbes, descrie casul unu comerciantu care omorise pe soția s'a; acesta a fostu osânditu de a muri prin oprirea de a dormi. Nouă-spre-dece zile a suferitu tortura grozavă, în a opta zi elu s'a rogat să i se taie capulu, seu se-lu șpanzure seu se-lu ardă de viu, dar' se nu-lu mai tortureze așa de grozavu oprindu-lu de a dormi; călăii lui nu s'au înduplecatu și la a nouă-spre-decea zi elu a muritu într'o stare grozavă de slăbițiune. Așa dar' cu bună dreptate și adevăru, celebrulu medicu Hufeland dicea: »Lipsa somnului usază iute forțele interioare și exterioare, nimicu nu este în stare de a conduce la o bătrânețe prematură (înainte de tîmpu) și chiar' în unele casuri mórtea vine mai de tîmpuriu.«

Unu omu petrece în generalu mai multu de unu sfertu din viața s'a a dormi. Omulu după unu somn bunu se simte restauratu și întăritu; iar

petrecându o noapte fără a dormi, sîmte o pirotelă, oboselă și slăbiciune în totu corpulu lui.

În privința somnului vomu lua în considerațiune locul, tîmpulu culcării, tîmpulu câtu trebuie a dormi și poziția ce trebuie a o avea în așternutu.

Camera de dormitu se fie înaltă și largă, deschișându-se ferestrele în fie-care zi câte 2-3 ore dimineța. Este foarte rău sănătății a dormi în camere de curundu spalate, vîrute seu unde se uscă și se calcă rufe. — Noptea se se depărteze din camera de culcare toate florile și ori-ce lucru care are mirosu. Ola de noapte (țucalulu) se nu se pue sub patu, și lumina se nu ardă prea multu; în cameră se nu fie prea caldu și iarnă mai bine este a dormi într'o cameră rece neincăldită și numai atunci cându este foarte frigü potu se se facă pușinu focu.

Saltelele cu paie suntu mai bune ca cele cu pufu, mai cu sémă pentru persoanele tinere, fiindu-că înfîbinteză, molesesc și slabesc corpulu. — Filosofulu Kant dicea că: »asternutul este cuibulu bôleloru« — Patulu trebuie se se țenă într'o curățenie esemplară.

În ceea ce privește poziția corpului în timpul somnului, trebuie ca capulu se fie totu-de-a una mai susu aședatu mai cu osăbire pentru cei sângeroși dacă voru dormi cu capulu mai josu le voru produce doreri de capu, înecăciune, palpitațiuni și chiar' dambă. Dormirea cu fața în susu aduce visuri grele iar' pe partea stîngă îngreunează circulațiunea sîngelui prin apăsarea ficatului asupra celorlalte viscere și inima se împedecă în funcțiunea sa. — Din contră dormirea pe partea dreaptă este cea mai bună și mai folositoare. Tote legăturile strînsu de gātu, scufele și camisolurile de noapte trebuie părăsite; cu toate astea multe din domnișorele noastre de astăzi dormu cu corsetu și mănuși în mână ca se fie subțiri și delicate. Dormirea cu gura căscată produce horecături.

Tîmpulu culcării trebuie se fie potrivit cu împrejurările, clima, etatea și modul de traiu, cu toate astea nu trebuie se se întărdie mai multu de 11 ore sêra. Sactorius dice, că, somnul celu mai binefăcătoriu este celu dela 11 ore noptea până la 6 ore dimineța.

Înainte culcării se nu se mănânce mîncări grele, mai alesu făinoșele, ori pome multe seu se fie beutu multă bere, și nici se se culce cu stomachulu încărcatu, ci trebuie a-lu lasă se trecă celu pușinu 3 ore de la masă până în tîmpulu culcării. În așternutu nu trebuie a ceti, decă acesta s'a făcutu usu, se se alegă cărți ale căroru materii conțenă subiecte mai științifice. Durata somnului, adecă tîmpulu câtu trebuie să dormă o persoană, depinde după etatea și constituția omului. — Tinerii trebuie să dormă mai multu decătu bătrânii, asemenea și cei slabi trebuie să dormă mai multu. — Însă veți avea de normă acesta: nu trebuie a dormi mai multu de 7-8 ore, și nici mai pușinu de 5 seu 6 ore.

Prea multu somn îngrașă tota secretațiunea, slăbește mintea și trîndăvește corpulu.

¹⁾ Somn, lătiņesce: somnus, grecesce: ύπνος (se ceteșce ipnos.)

Nu este sănătosu a dormi două persoane într'unu patu, fiindu-că se mărește căldura aducându diferite bole; dar' cu tote acestea la familiile sermane dormu câte 2, 3 și chiar' mai mulți într'unu patu, dar' sănătatea nu se află nici-odată în casa acestorū omeni.

Somnul după mėsă nu este sănătosu mai alesu culcatu pe patu. Decă s'a obicinuitu a dormi după mėsă, este mai bine a dormi pe unu fotoliu, mai multu ședëndu.

În climatele calde, și la noi pe tēmpulū cãldurelorū mari este folositoriu de a dormi puçinū (o oră înaintea mesei) — Jacobu Machenzie dīce că, în climatele reci omulū nu trebuie să dōrmă ziua de locu. — A dormi afară în câmpū sēu în curte fără a avea unu acoperișū (ca șopronū etc.) nu este de locu sănătosu din cauza umezelelorū, aburilorū pământului și gazurilorū nesănătōse care se desvōltă.

Unu celebru fiziologistū dīce, că, omulū cãndu dōrme perde sēmțēmētulū existenței s'ale, elū este ca și cum n'ar' esista, ca și cum ar' fi mortū. — Persōnele nervōse, și care câte odată au insomnia, trebuie se-și facă o bae căldicică înaintea culcării și a lua se bea o cēsă cu lapte căldicelū.

DR. EM. ELEFTERESCU.

BCU Cluj Central University Library

DIVERSE.

Cronică. — O nouă bancă romănescă. Intelligința română din Deș, în asociație cu câțiva Români din Gherla și giurū, au hotărītū înființarea unui institutū de creditū și economii în centrulū comitatului Solnoc-Dobăca — Deș, cu scopul de a desvolta spiritulū de cruțare și păstrare mai alesu la populațiunea din Solnoc-Dobăca și a procura acesteia capitalele și creditele de lipsă la întreprinderile-i multifarie. — Institutulū va porta numirea „Someșana institut de credit și economii, societate pe acțiū,” și se înființază pe timpū nedeterminatū, cu unu capitalū de 50.000 floreni v. a. împărțitū în 500 acțiū de câte 100 fl. v. a. plătite întregi. — Terminulū pentru subscrierea acțiilorū sa fixatū pe 31 Martie st. n. 1890. — La subscriere suntū a se plăti 10% adecă 10 floreni v. a. de fie-care acțiū. La 30 zile după adunarea constituantă apoi vorū fi a se plăti 20% adecă 20 floreni de fie-care acțiū; iar' restulū se va răspunde în urma avisului Direcțiunei adresatū la persōna fie-cărui acționariū și publicatū și prin diarele destinate pentru publicările societății. — Fondatoriū nu-și rezervă nici unu dreptū, și așa adunarea constituantă va avē dreptulū de-a alege Direcțiunea societății, — din contră răspundū în solidum pentru banii ce se vorū plăti în prețulū

acțiilorū subscrise până ce i-va absolve dela această răspundere adunarea constituantă, în urma transpunerei din partea lorū a banilorū încasați la Direcțiunea alegundă din partea aceleia. — Cei ce dorescū a lua acțiū dela această bancă se potū adresa și la noi până la ultima lunei curente — trimitēndū și câte 10 fl. de fie-care acțiū.

Limba francesă sa facutū studiu obligatū pentru Academile comerciale.

Viēta lui Isusū va se o descrie Părintele dominicanū Didonū, care a facutū călētōrii și cercetări prin Palestina anume spre acestū scopū. Cuvioșia s'a va se combată în această scriere rătăcirile lui Renan din opulū cu acela-și titlū alū acestuia.

Reuniunile de femei din Bohemia cerū dela senatulū imperiului dreptulū de-a asculta la universitate șciințele filosofice și medicali și de-a potē ast'felū obțēne gradulū de doctorū; iar' spre a se potē pregăti la ascultarea acestorū șciință, se se înființeze în Praga unu gimnasiū pentru dame.

Principele Bulgariei Ferdinand a trimisū antecesorului sēu Alesandru, fostū principe alū Bulgariei, crucea pentru merite militare.

Baptistii începū a se sporī și întări în Ungaria. Așa în Budapesta suntū organizați deplinū și au și casă-de-rogațiuni propriā. Totū asemenea voiescū acumū a se organiza și în Pojoniū.

1,522,631 litre de lapte a vëndutū o sēngurā lăptăriā din Budapesta în decursulū anului trecutū — pe di 4445 litre. Preste acea lăptăria a produsū și vëndutū unu cuantū mare de groșciōriū (smântănă), untū, lapte acru etc.

Episcopulū de Verdun Pagis a rostitū în biserica-Madelaine din Paris o predică întrū amențirea Jeannei d' Arc, în scopulū de-a rēdica aceleia o statuā colosală, apoi însuși a āmblatū pe la toți cei de față spre a aduna colecte benevole în acestū scopū și i-a succesū a aduna 50.000 franci.

Rabinii jidani din Europa și America circuleză printre dēnșii spre subscriere o rogare îndreptată cătră Summulū Pontifice Romanū în care cerū nu mai puçinū decātū ca Papa se dechiare de nefondate împărtășirile referitōre la acea că jidaniū ar' întrebuinta sângē de creștinū la anumite rituale ale lorū.

Monumentulū lui Cristo'orū Columbū, descoperitoriulū Americi, vorū se redice în Waschingon. Monumentulū proiectatū va se fiā fōrte grandiosū, căci cheltuielile redicării aceluia s'au socotitū la 6 milioēne floreni.

O nouă bolă contagioșă a începutū a grassa în Viena. Acesta atacă ochiulū stēngū alū omului și se lăteșce repede. Încă nu sa potutu constata natura acestei bole și prin urmare nici modulū ei de vindecare.

O altă bolă încă mai grea, pornită din Italia, au ajunsū și până la noi. Acesta atacă osulū spinarei și cășună o letargiā formală, în care omulū

adorme pe câte 3—4 până în 8 zile fără să de-
celu mai micu semn de viață. Ea slăbește foarte
multu pe omu, și adese-orî se sfârșește cu morțe,
— mai alesu dacă somnul îndelungatû revine a
două oră.

$\frac{1}{2}$ milionu de marce (=aprobe 600.000 fl.
v. a.) a testatû o vèduvă cârcimărită orașului Spaa
pentru rēdicarea unui asilû de orfanî.

Unû nou aparatû electricû a fostû inventatû
mai de curândû. Acesta servește spre luminarea
calei pe care voimû a merge, — mai alesû însê
e potrivitû a lumina cu dēnsulû curtea (ograda),
treptele și coridorele casei în care locuimû. În-
tregû aparatulû nu cuprinde mai multû locû de-
câtû unû aparatû telefonicû și lucră de sine pe
totû timpulû pe câtû se regulēză din partea pro-
prietaryului. — Așa cândû deschidemû ușa dela
pōrtă ne întēpină o lumină electrică, — cândû
ajungemû la trepte lumina electrică de mai în-
ainte încetă și în locu-i se ivesce alta care lumi-
nēză treptele și coridorulû etagiului ântâiû și așa
mai departe. — În Berlinû sa și pusû în practică
deja acestû nou aparatû.

Esecuțiune prin electricitate. În America vorû
se întroducă unû aparatû electricû pentru esecu-
tarea sentințelorû de morțe. Unû ast'felî de apa-
ratû sau și gătîtû în zilele mai de-aprobe și sau
probatû aplicându-se asupra unui bou greu de
450 pūnđi. Torintele electricû a omorîtû la mo-
mentû pe bou.

Unû genû nou de omenî a aflatû renumitulû
scriitorî alû Africei Stanley în regiunea ecua-
torială. Acestû genû de omenî se numescû Va-
humî și se deosebescû de negrii din acea-și re-
giune prin acea că nasulû nu li e turtitû lătâuşu
ca la aceia, ci e asemenea ca la poporele europene.
Stanley crede că acestû genû de omenî a rătă-
citû aici din Ethiopia. E interesantû că acestû
poporû totû-de-a-una sa sciutû țēne departe de
amestecul cu ceialaltî negrii pre carî î-i socotescû
a fi unû poporû inferiorû lorû; și că ei cu multă
plăcere comunică cu europeniî.

Celû mai bătranû orologierî din lume de-
securû e unû anume Goring din Ottensen, care
în Martie 13 își va serba aniversarea a 105-a a naș-
cerei sale. Până câtră sfērșitulû anului trecutû
lucra încă cu ochii liberî la cele mai mici orolôge
de dame, — acuma însê a începutû a slabî și
nu-și mai urmēză meseria sa.

O sectă afurisită a fostû descoperită în Ame-
rica. Principiulû de credință a acestei secte e că
pentru de a se potē mântui trebuie se bê sânge
de omû la anumite zile ale anului.

Mici duelanți. În Alba regală chiar' atunci
surprinseră parenții pre doi copii, unulû de 15 și
altulû de 14 ani, cândû acestia stau în mână cu
pistolē gata de duelû. Ansă la duelû dăduse amo-
rulû ambilorû în una și acea-și fētă.

Glume. — Unû Conto. — Epitropulû unei
beserici a primitû următoreă socotēlă dela zugravulû pe
care 'lû înărcinase cu repararea besericii a cărei tutorû
era: 1. Am pusû cōdă nouă cocoșului lui sf. Petru și i-am
îndreptatû crēta 3 fl. 2. Am pusû pe cruce pe tâlhariulû
din drepta care căduse și i-am pusû unu degetu nou 4 fl. 3. Am
pusû ramura de maslinû în mâna Arhangelui Gavrilû și
i-am datû aripile 5 fl. 4. Am spălatû pe Maria Magdalina
și i-am pusû ruminele pe obrazu 2 fl. 5. Am reînuitu ce-
riulû, am făcutû două stele nouē și am curățitu luna 6 fl.
6. Am datû flacărî focului din iadû, am pusû cōdă nouă
lui Lucifer, și i-am îndreptatû unghiile 8 fl. 7. Am re-
paratû haina lui Aman și i-am pusû doi bumbi de argintû
4 fl. 8. Am pusû o curea nouă la traista fiului lui Tobias,
care călătoreșce cu ângerulû Gavrilû 2 fl. 9. Am spălatû
urechile măgariului, pe care călăreșce Christosû intrândû
în Ierusalimû, și i-am viesuitû copitele 3 fl. 10. Am smo-
litû corabia lui Noe, și i-am pusû două lopeți nouē 4 fl.
11. La cina cea de taină am pusû unû ochiû lui sf. Petru
și am făcutû pâne lui Iuda 4 fl. 12. Am rumenitû buzele
Samarinencei dela fântână, și am îndreptatû mâna lui
Christosû 8 fl. Suma 53 fl.

Achitare ușoră. — Ôspele. — Chelariû plătescû!
Chelariulû. — Mē rogû frumosû!
Ôspele. — Căfea cu două cornuri, trei cigarete.
Chelariulû. — Treideci crucerî.
Ôspele. — Ei bine, notēză-i la ceialaltî!